

EUROPOS KOMISIJA
REGIONINĖS POLITIKOS
GENERALINIS DIREKTORATAS
Kryptinga plėtra, poveikis, vertinimas ir naujovių diegimas
Vertinimas ir papildomumas

Naujas programavimo laikotarpis (2007–2013 m.)

Metodiniai darbo dokumentai

DARBO DOKUMENTAS NR. 4

**Ekonominės naudos analizės
atlikimo metodikos gairės**

08/2006

Turinys

1. GAIRIŲ TAIKYMO SRITIS	3
2. BENDRIEJI EKONOMINĖS NAUDOS ANALIZĖS PRINCIPAI.....	3
2.1 Ekonominės naudos analizė ir stambūs projektai.....	4
2.2 Į ekonominės naudos analizę įtrauktinos dalys	5
2.2.1 Tikslų nustatymas, projekto identifikavimas ir ekonominio pagrįstumo analizės rezultatai.....	5
2.2.2 Finansinė analizė	5
2.2.3 Ekonominė analizė	8
2.2.4 Jautrumo ir rizikos analizė	10
3. ES DOTACIJOS DYDŽIO NUSTATYMAS.....	11
3.1 Reglamentavimo sistema.....	11
3.2 Taikymo sritis.....	11
3.3 Trūkstamo finansavimo metodo pagrindimas	12
4. YPATINGI KLAUSIMAI	12
4.1 Įprastomis sąlygomis numatomas pelningumas	12
4.2 „Teršėjas moka“ principas.....	14
4.3 Pagrįstumas (prieinamumas)	14
4.4 Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystė (angl. PPP)	15
5. BAIGIAMOSIOS PASTABOS	16
6. ŽODYNĖLIS.....	17
7. NUORODOS.....	18
I PRIEDAS: VIEŠOJO IR PRIVATAUS SEKTORIAUS PARTNERYSTĖ (ANGL. PPP)	19
II PRIEDAS: PAGRĮSTUMAS (PRIEINAMUMAS)	20
III PRIEDAS: ES DOTACIJOS DYDŽIO NUSTATYMAS: KIEKYBINIS PAVYZDYS	21

1. GAIRIŲ TAIKYMO SRITIS

Šiuo dokumentu siekiama pateikti darbo taisyklių sistemą, padėsiančią pasiekti didesnio nuoseklumo ir atidumo būsimose paraiškų ERPF ir Sanglaudos fondui ekonominės naudos analizėse (ENA) ir tokiu būdu prisidės prie labiau informacija pagrįsto sprendimų priėmimo.

Jis skiriamas naudoti valdymo institucijoms, kurios užsako atlikti ekonominės naudos analizes arba atlieka jas pačios. Tačiau šis dokumentas nėra vadovas ar ekonominės analizės atlikimo nurodymų rinkinys¹.

Darbo dokumente paaiškinami keli bendrieji stambių projektų ENA principai ir ES dotacijos sumos nustatymo visiems projektams procesas. Dokumentas grindžiamas projektų vertinimo patirtimi, įgyta ankstesniais programavimo laikotarpiais, ir atsižvelgiant į naują reglamentavimą 2007–2013 m. laikotarpiu.

Reglamento Nr. 1083/2006 40 straipsnio e dalyje numatyta, kad Komisijai teikiant stambius projektus finansinei paramai iš struktūrinių fondų ir Sanglaudos fondo (toliau – Fondai) gauti, **būtina pateikti su ekonominės naudos analize susijusią informaciją**. Komisijos prašoma pateikti orientacines metodikas, naudotinas atliekant ekonominės naudos analizę, gaires.

Atsižvelgdama į projektus, kuriuos įgyvendinant gaunama pajamų, Komisija pasiūlė supaprastinti ir iš naujo derinti metodą, kuriuo nustatoma Fondų teikiamos paramos suma projektams, kuriuos įgyvendinant gaunama pajamų (vadinamąjį „trūkstamo finansavimo metodą“). Tokiu būdu Komisija atsako į Europos Audito Rūmų kritiką dėl nenuoseklumo. Be to, prie Komisijos įgyvendinimo reglamento 1828/2006 pridedamos standartizuotos paraiškų dėl infrastruktūros ir produktyvių investicijų formos.

Siekiant užtikrinti nuoseklumą valstybėje narėje, valstybėms narėms siūloma parengti savo gairių sistemas, atsižvelgiant į konkrečią institucinę aplinką, ypač transporto ir aplinkos sektoriuose.

Pirmoje darbo dokumento dalyje nurodomi bendrieji ekonominės naudos analizės principai ir išdėstomi aspektai, į kuriuos reikia atsižvelgti kaip į projektų paraiškų, pateiktų Komisijos tarnyboms patvirtinti, dalį. Antroje dokumento dalyje pateikiamos gairės, apibrėžiančios pagrindą, kuriuo remiantis bus nustatoma ES dotacijos suma. Trečioje dalyje nagrinėjami konkretūs klausimai, susiję su įprastomis sąlygomis numatomu pelningumu, „teršėjas moka“ principu, prieinamumu bei viešojo ir privataus sektoriaus partnerystėmis.

2. BENDRIEJI EKONOMINĖS NAUDOS ANALIZĖS PRINCIPAI

Reikalavimu pateikti stambių projektų ekonominės naudos analizę siekiama dviejų dalykų. Pirma, būtina įrodyti, kad projektas yra naudingas ekonominiu požiūriu ir kad jis padeda siekti ES regioninės politikos tikslų. Antra, būtina pateikti įrodymų, kad Fondų

---

¹ 2002 m. GD REGIO atnaujino „Investicinių projektų ekonominės naudos analizės vadovą“, skirtą ERPF, ISPA ir Sanglaudos fondui. Jį galima rasti Inforegio tinklavietėje.

įnašas yra reikalingas siekiant finansinio projekto gyvybingumo. Remiantis šiais dalykais, turėtų būti nustatyta tinkama paramos suma.

ENA yra pagrindinė ekonominės projektų naudos vertinimo priemonė. Iš esmės turėtų būti įvertintas visas poveikis: finansinis, ekonominis, socialinis, aplinkos ir t. t. Nustatant projekto išlaidas ir naudą ENA siekiama nustatyti ir pinigais įvertinti (t. y. nustatyti piniginę išraišką) visą įmanomą poveikį, tada rezultatai apibendrinami (grynoji nauda) ir padaromos išvados, ar projektas yra patrauklus ir jį verta įgyvendinti. Išlaidos ir nauda inkrementiniu pagrindu turėtų būti vertinami atskirai scenarijaus „su projektu“ ir alternatyvaus scenarijaus „be projekto“ atžvilgiu, pabrėžiant skirtumą tarp šių scenarijų.

Poveikis turi būti įvertinamas atsižvelgiant į iš anksto nustatytus tikslus. Vertinant projektą pagal jo mikroekonominius rodiklius, ENA gali įvertinti projekto suderinamumą ir svarbą siekiant konkrečių makroekonominių tikslų. Regioninės politikos srityje ENA yra taikoma siekiant įvertinti konkretaus investicijų projekto svarbą siekiant ES regioninės politikos tikslų.

Analizės lygis, naudojamas atliekant ENA, turi būti nustatytas atsižvelgiant į visuomenę, kuriai projektu bus daromas svarbus poveikis. Išlaidos ir nauda gali atsirasti ir didėti įvairiais geografiniais lygiais, todėl turi būti nuspręsta, į kokias išlaidas ir naudą bus atsižvelgiama. Tai paprastai priklauso nuo projekto masto ir taikymo srities. Galima atsižvelgti į poveikį savivaldybių, regionų, nacionaliniu ir netgi Bendrijos lygiu.

Vertindami galimą projekto poveikį analitikai visada susiduria su neaiškumo problema. Į šią problemą reikia tinkamai atsižvelgti ir ją išspręsti atliekant ENA. Rizikos įvertinimas yra esminė išsamios analizės dalis, kadangi ji suteikia projekto vykdytojui galimybę geriau suprasti, kaip įvertintas poveikis gali keistis tuo atveju, jei kai kurie pagrindiniai projekto kintamieji taptų kitokiais, nei tikėtasi. Išsami rizikos analizė yra patikimo rizikos valdymo strategijos pagrindas, kuris savo ruožtu gerai įsilieja į projekto kūrimą.

2.1 Ekonominės naudos analizė ir stambūs projektai

Reglamento Nr. 1083/2006 40 straipsnio e dalyje nustatyta, kad valstybė narė (arba vadovaujanti institucija) privalo pateikti Komisijai stambių projektų ekonominės naudos analizę. Stambių projektų ENA reikalinga dėl dviejų pagrindinių priežasčių:

1) Įvertinti, ar projektą *verta* bendrai finansuoti

Ar projektu prisidedama siekiant ES regioninės politikos tikslų? Ar jis skatina ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą? Siekiant atsakyti į šiuos klausimus, būtina atlikti ekonominę analizę ir išsiaiškinti poveikį ekonominiams rodikliams, įvertintiems ENA metu. Galioja paprasta taisyklė: jei projekto ekonominė grynoji dabartinė vertė (ENPV) yra teigiama, tada visuomenei (regionui ir (arba) šaliai) projektu teikiama didesnė nauda, nes ji viršija projekto išlaidas. Todėl projektas turėtų gauti Fondų paramą ir, **jei reikia**, būti bendrai finansuojamas (**žr. žemiau**).

2) Įvertinti, ar projektą *būtina* bendrai finansuoti

Tai, kad projektu teigiamai prisidedama siekiant ES regioninės politikos tikslų, nebūtinai reiškia, kad jis turi būti bendrai finansuojamas iš Fondų. Ekonominiu požiūriu patrauklus projektas taip pat gali būti ir pelningu, tokiu atveju jis neturėtų būti bendrai finansuojamas iš Fondų. Siekiant nustatyti, ar projektams būtinas bendras finansavimas,

reikalinga atlikti finansinę analizę: jei finansinė grynoji dabartinė investicijos vertė be Fondų įnašo (FNPV/C) yra neigiama, tada projektas gali būti bendrai finansuojamas; ES dotacijos suma neturėtų viršyti lėšų sumos, kuri užtikrina projekto naudos ir išlaidų subalansavimą, kad nesusidarytų finansavimo perviršis.

Iš esmės valstybių narių reikalaujama Komisijos tarnyboms pateikti stambių projektų ENA tam, kad būtų įrodyta, jog atsižvelgiant į ES regioninės politikos tikslus projektas yra patrauklus ekonominiu požiūriu (ekonominė grynoji dabartinė vertė yra didesnė už nulį, angl. $ENPV > 0$) ir Fondų įnašas yra būtinas siekiant projektą finansiškai įgyvendinti (ekonominė grynoji dabartinė vertė yra mažesnė už nulį, angl. $FNPV/C < 0$).

2.2 Į ekonominės naudos analizę įtrauktinos dalys

Europos Komisijos „Investicinių projektų ekonominės naudos analizės vadovas“ turėtų būti laikomas pagrindiniu nurodymų šaltiniu ir gali suteikti skaitytojui išsamios informacijos šia tema. Šiame skirsnyje siekiama pateikti trumpą pagrindinių dalių, įtrauktinų į Komisijai teiktinas ENA ataskaitas, apžvalgą.

2.2.1 Tikslų nustatymas, projekto identifikavimas ir ekonominio pagrįstumo analizės rezultatai

Iškilus poreikiui ir jį nustačius, pirmiausia turėtų būti nustatomi veiksmai, reikalingi tą poreikį patenkinti, tikslai. Tada turi būti svarstomos ir vertinamos įvairios galimybės, siekiant nustatyti, kurią alternatyvą taikant būtų galima geriau prisidėti prie tikslų įgyvendinimo. Projektas gali būti apibrėžtas kaip veikla, kurią sudaro tam tikri darbai, veiksmai ar paslaugos, skirtos įgyvendinti nedalomą tikslo ekonominio ar techninio pobūdžio užduotį, kuriai keliami aiškiai nustatyti tikslai. Tada projektas turi būti aiškiai identifikuojamas kaip *atskiras analizės vienetas*. Tai reiškia, kad kai kuriais atvejais tam tikros projektų dalys atliekant ENA turėtų būti laikomos vienu stambiu projektu, ypač kai konkretus kūrimo etapas, kuriam prašoma Fondų paramos, negali būti vykdomas savarankiškai. Prireikus į analizę galima įtraukti tinklo poveikį.

Turėtų būti pateikti įrodymai, kad atrinktas projektas yra tinkamiausia alternatyva iš visų svarstytų galimybių. Ši informacija turėtų paprastai atsispindėti ekonominio pagrįstumo analizės, kuri turi būti pateikta Komisijai pagal 40 straipsnio c dalį, rezultatuose.

Be to, atsižvelgiant į ES regioninę politiką turi būti įrodyta, kad projektas atitinka veiklos programos ir (arba) prioritetinių krypčių tikslus.

Projektas apibrėžiamas kaip „**stambus projektas**“, kai bendros jo išlaidos viršija (39 straipsnis):

- 25 mln. EUR aplinkos srityje;
- 50 mln. EUR kitose srityse.

2.2.2 Finansinė analizė

Pagrindinis finansinės analizės tikslas – įvertinti projekto finansinės veiklos rodiklius. Tai paprastai atliekama laikantis infrastruktūros savininko požiūriu. Tačiau kai savininkas ir veiklos vykdytojas nėra tas pats subjektas, reikėtų atlikti konsoliduotą finansinę analizę. Naudotinas metodas – diskontuotų pinigų srautų (angl. DCF) analizė. DCF metodas pasižymi dviem pagrindinėmis savybėmis:

1. Naudojami tik *pinigų srautai*, t. y. faktinė grynujų pinigų suma, išmokama arba skiriama pagal projektą. Todėl, pavyzdžiui, nepiniginiai apskaitos straipsniai, kaip antai **nusidėvėjimas ir rezervai nenumatytiems atvejams, neturi būti įtraukti į DCF analizę**. Tačiau, jei siūlomas projektas yra pagrįstas išsamia rizikos analize, nenumatyti atvejai gali būti įtraukti į *reikalavimus atitinkančias išlaidas* neviršijant 10 % visų investicijų išlaidų, atėmus nenumatytiems atvejams skirtas išlaidas. Vis dėlto nenumatyti atvejai neturėtų būti įtraukiami į išlaidas, numatytas trūkstantam finansavimui nustatyti, kadangi jie nesudaro pinigų srautų.

Pinigų srautai turi būti nagrinėjami tais metais, kuriais jie atsiranda, ir tam tikru **ataskaitiniu laikotarpiu** (žr. langelį žemiau). Kai iš tikrųjų ekonomiškai naudingai projektas gyvuoja ilgiau nei trunka susijęs ataskaitinis laikotarpis, reikėtų atsižvelgti ir į **likutinę vertę**. Geriausia, jei tai būtų apskaičiuojama kaip numatomų pinigų srautų dabartinė vertė ekonominio gyvavimo, viršijančio ataskaitinio laikotarpio trukmę, laikotarpiu.

ATASKAITINIS LAIKOTARPIS

Ataskaitinis laikotarpis yra metų, kuriems pateikiamos prognozės ekonominės naudos analizėje, skaičius. Būsimų projekto tendencijų prognozė turėtų būti formuluojama laikotarpiui, nustatytam atsižvelgiant į ekonomiškai naudingą projekto gyvavimo laikotarpį. Šis nustatomas laikotarpis turėtų būti pakankamai ilgas ir apimti tikėtiną ilg projekto poveikį. Projekto gyvavimo laikotarpis svyruoja priklausomai nuo investicijos pobūdžio. Žemiau pateikiamas ataskaitinis laikotarpis pagal sektorių, pagrįstas tarptautiniu mastu priimta praktika, ir rekomenduojamas Komisijos:

Sektorius	Ataskaitinis laikotarpis	Sektorius	Ataskaitinis laikotarpis
Energetika	15-25	Keliai	25-30
Vanduo ir aplinka	30	Pramonė	10
Geležinkeliai	30	Kitos paslaugos	15
Uostai ir oro uostai	25		

2. Sumuojant (t. y. sudedant arba atimant) pinigų srautus, atsiradusius skirtingais metais, reikia atsižvelgti į pinigų laiko vertę. Todėl būsiami pinigų srautai yra diskontuojami dabartine verte, naudojant pinigų vertės mažėjimo laikui bėgant veiksnį, t. y. diskonto veiksnį, kurio dydis yra nustatomas pasirenkant diskonto normą, kurią reikia taikyti atliekant DCF (diskontuotų pinigų srautų) analizę (žr. langelį žemiau).

Kaip minėta pirmiau, ENA atliekama taikant **inkrementinį metodą**: projektas vertinamas remiantis išlaidų ir naudos skirtumu tarp scenarijaus „su projektu“ ir alternatyvaus scenarijaus „be projekto“. Tačiau, kai projektas yra jau egzistuojančios infrastruktūros, iš kurios gaunamos pajamos, dalis, taikyti inkrementinį metodą gali būti sudėtinga ar net neįmanoma. Tokiu atveju Komisija siūlo atliekant finansinę analizę naudoti **likusių įsigijimo išlaidų metodą**:

- scenarijus „be projekto“ yra scenarijus „be jokios infrastruktūros“;
- scenarijuje „su projektu“ atkreipiamas dėmesys, pirma, į investicijos ne tik į naują infrastruktūros dalį kainą, bet ir į investicijos jau egzistuojančios infrastruktūros

atžvilgiu kainą jos *dabartine likutine verte* ir, antra, į visas pajamas, gautas iš visos infrastruktūros pasibaigus projektui. Veiklos išlaidos ir pajamos, numatytos visai infrastruktūrai, turi būti „veiksmingos veiklos“ scenarijaus išlaidos ir pajamos.

Jei reikia, egzistuojančios infrastruktūros dabartinė likutinė vertė gali būti apskaičiuota kaip dabartinė neapmokėtų paskolų aptarnavimo mokėjimų vertė.

Finansinėje analizėje, atliekamoje kaip stambaus projekto ENA dalis, kurią reikia pateikti Komisijai, turėtų būti ypač siekiama:

- Įvertinti **investicijos finansinį pelningumą** ir nuosavą (nacionalinį) kapitalą
- Nustatyti atitinkamą (didžiausią) **Fondų įnašo sumą**
- Patikrinti projekto **finansinį tvarumą**

Finansinį investicijos pelningumą galima įvertinti apskaičiuojant finansinę dabartinę grynąją vertę ir investicijos gražos finansinę normą (FNPV/ ir FRR/C). Šie rodikliai rodo grynujų pajamų pajėgumą kompensuoti investicijos išlaidas, neatsižvelgiant į tai, kokių būdu jos yra finansuojamos. Kad projektui būtų galima prašyti Fondų įnašo, FNPV/C turėtų būti neigiamas, o FRR/C turėtų būti mažesnis už analizėje naudotą diskonto normą.²

Apskaičiuojant nuosavo (nacionalinio) *kapitalo* (FNPV/K, FRR/K) finansinį pelningumą, finansiniai ištekliai, išskaičiavus ES dotaciją, investuoti į projektą, yra laikomi išmokėtomis lėšomis, o ne investicijų išlaidomis. Kapitalo įmokos turėtų būti naudojamos tada, kai jos faktiškai yra išmokėtos projektui arba gražintos (paskolų atveju).

DISKONTO NORMA

Finansinėje analizėje naudotina diskonto norma turėtų atspindėti investuotojo *kapitalo alternatyvias išlaidas*, t. y. pagal geriausią alternatyvų projektą gautą numanomą pelną.

Komisija rekomenduoja 5 % finansinę diskonto normą *realiųjų išraiškų* naudoti kaip orientacinę normą Fondų bendrai finansuojamiems valstybės investiciniams projektams. Sumažėjimas, palyginti su 2000–2006 m. programavimo laikotarpiu, atspindi besikeičiančias makroekonominės sąlygas ES.

Tačiau vertės, nukrypstančios nuo 5 % orientacinės normos, gali būti pagrindžiamos remiantis:

- ypatingomis valstybės narės makroekonominėmis sąlygomis;
- investuotojo pobūdžiu: pavyzdžiui, diskonto norma gali būti didesnė viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektams, kurių atvejais privačių lėšų įtraukimas gali padidinti alternatyvias kapitalo išlaidas;
- susijusiu sektoriumi (pvz., transporto, aplinkos, energijos ir t. t.).

Atitinkamo projekto faktinės (vidutinės svertinės) kapitalo išlaidos turėtų būti laikomos žemesne riba.

Ypač svarbu užtikrinti diskonto normų, naudojamų panašioms projektams tame pačiame regione ir (arba) šalyje, nuoseklumą. Komisija ragina valstybes nares savo gairių dokumentuose pateikti orientacinę normą diskonto normai. Ši norma turi būti naudojama nuosekliai.

² Tačiau to nereikalaujama produktyvioms investicijoms, kurioms taikomos valstybės pagalbos taisyklės.

Reikia pažymėti, kad kai diskonto norma yra išreiškiama *realiaja išraiška*, analizė turėtų būti atliekama atitinkamai *palyginamosiomis kainomis*. Jei reikia, privalu atsižvelgti į santykinų kainų pokyčius. Jei vietoj to naudojamos *galiojusios kainos*, turi būti naudojama *nominalioji* diskonto norma.

ES dotacijos sumos dydis nustatomas pagal 55 straipsnio nuostatas. Turi būti tinkamai atsižvelgiama į vykdant projektą gautas pajamas, kad Fondų įnašas būtų moduliuojamas pagal projekto bendrąją finansavimo iš savo lėšų pelno normą ir kad būtų išvengta finansavimo perviršio. ES dotacijos sumos dydžio nustatymas ir pagrindinis „trūkstamo finansavimo“ metodas yra aptariamas 3 skirsnyje.

Projekto **finansinis tvarumas** turėtų būti vertinamas patikrinant, ar susumuoti (nediskontuoti) grynieji pinigų srautai yra teigiami per visą atitinkamą ataskaitinį laikotarpį. Šiuo tikslu tikrinant grynuosius pinigų srautus, reikėtų atsižvelgti į investicijų išlaidas, visus (nacionalinius ir ES) finansinius išteklius ir grynąsias pajamas. Šiuo atveju neatsižvelgiama į likutinę vertę, nebent turtas yra likviduojamas paskutiniaisiais atitinkamos analizės metais.

2.2.3 Ekonominė analizė

Ekonominio vertinimo loginis pagrindas yra tai, kad projekto sąnaudos turėtų būti vertinamos pagal jų alternatyvias išlaidas, o rezultatai pagal vartotojų norą mokėti. Reikėtų pažymėti, kad alternatyvios išlaidos nebūtinai atitinka nustatytas finansines išlaidas; taip pat ir tuometinės rinkos kainos, kurios gali būti iškreiptos arba jų net nebūti, ne visada tiksliai atspindi norą mokėti. Ekonominė analizė atliekama laikantis visuomenės požiūrio.

Pinigų srautai finansinėje analizėje yra ekonominės analizės pagrindas. Nustatant ekonominės veiklos rodiklius, būtina atlikti kai kuriuos koregavimus:

- **Fiskaliniai koregavimai:** netiesioginiai mokesčiai (pvz., PVM), subsidijos ir grynieji mokėjimų pervedimai (pvz., socialinio draudimo išmokos) turi būti išskaičiuoti. Tačiau į kainas turi būti įtraukti tiesioginiai mokesčiai. Be to, jei konkrečiais netiesioginiais mokesčiais ir (arba) subsidijomis yra ketinama koreguoti išorės padarinių išlaidas, tada jos turi būti įtrauktos.
- **Išorės padarinių išlaidų koregavimai:** gali atsirasti poveikis, viršijantis projekto apimamą sritį ir veikiantis kitus ekonominius veiksnius be jokio kompensavimo. Šis poveikis gali būti neigiamas (naujas kelias, didinantis taršos lygį) arba teigiamas (naujas geležinkelis, sumažinantis transporto grūstis alternatyvioje kelio atkarpoje). Kadangi pagal išorės padarinių išlaidų apibrėžimą šios išlaidos atsiranda be piniginės kompensacijos, jos nėra įtraukiamos į finansinę analizę ir todėl turi būti apskaičiuotos ir įvertintos vėliau³.

---

³ Aplinkos išorės padarinių išlaidoms apskaičiuoti galima naudoti įvairią metodiką (pvz., hedoninę kainą, kelionės išlaidas, kontingento įvertinimo metodą ir t. t.). Naudingą nuorodą, susijusią su aplinkos ENA, galima rasti Pearce et al. (2005).

- **Nuo rinkos kainų prie šešėlinių kainų:** be fiskalinių iškraipymų ir išorės išlaidų, yra kitų veiksnių, galinčių nukreipti kainas nuo konkurencingos (t. y. veiksmingos) rinkos pusiausvyros: monopoliniai režimai, prekybos kliūtys, darbo reglamentavimas, neišsami informacija ir t. t. Visais šiais atvejais nustatytos rinkos (t. y. finansinės) kainos yra klaidinančios; vietoj jų reikia naudotis šešėlinėmis kainomis, atspindinčiomis alternatyvias sąnaudų išlaidas ir vartotojų norą mokėti už rezultatus. Šešėlinės kainos yra apskaičiuojamos finansinėms kainoms taikant *perskaičiavimo koeficientus*.

ŠEŠĖLINIS ATLYGINIMAS

Darbo rinkos iškraipymai (minimalūs atlyginimai, bedarbio pašalpos ir t. t.) paprastai pasireiškia tuo, kad finansinis atlyginimas yra didesnis nei darbo jėgos alternatyvios išlaidos. Todėl reikėtų atsižvelgti į atitinkamą **šešėlinį atlyginimą**. Jis gali būti apskaičiuojamas kaip svertinis vidurkis:

- *šešėlinis atlyginimas konkurencingose darbo rinkose:* kvalifikuotiems darbuotojams ir perkeltiems nekvalifikuotiems darbuotojams (t. y. nekvalifikuotiems darbuotojams, kurie anksčiau dirbo panašų darbą). Jis gali būti prilyginamas finansiniam atlyginimui;
- *šešėlinis atlyginimas darbo rinkose, kuriose vyrauja priverstinis nedarbas:* nekvalifikuotiems darbuotojams, kurie iki ištraukiant į projektą buvo bedarbiai. Jis gali būti prilyginamas vidutinei piniginei laisvalaikio vertei be bedarbio pašalpų;
- *šešėlinis atlyginimas darbo rinkose, kuriose užsiimama neoficialia veikla:* nekvalifikuotiems darbuotojams, kurie į projektą įtraukiami iš neoficialios veiklos. Jis turėtų atspindėti numatytą rezultatų vertę.

Svertinis vidurkis turėtų atspindėti kiekvienu atveju numatomą darbo jėgos proporciją. Iš tos sumos turėtų būti atimamos socialinio draudimo išmokos.

Tuo atveju, kai neturima išsamios statistinės informacijos apie vietos darbo rinką, apskaičiuojant šešėlinį atlyginimą rekomenduojama remtis regioninio nedarbo lygiu. Pavyzdžiui, toliau pateikiama paprasta formulė gali būti naudojama esant dideliame priverstiniame nedarbe:

$$SW = FW \cdot (1-u) \cdot (1-t)$$

čia SW – šešėlinis atlyginimas
 FW – finansinis (rinkos) atlyginimas
 u – regioninio nedarbo lygis
 t – socialinio draudimo išmokos ir atitinkami mokesčiai

Įvertinus ekonominių išlaidų ir naudos srautą, yra taikomas standartinis diskontuotų pinigų srautų metodas, tačiau reikėtų taikyti **socialinę diskonto normą**.

Atsižvelgdama į ilgalaikį ekonominį augimą ir prioritetinius terminus, Komisija siūlo **šiuos orientacinius socialinės diskonto normos kriterijus: 5,5 % – Sanglaudos šalims, 3,5 % – kitoms**. Valstybės narės gali pageidauti pagrįsti skirtingas vertes, atspindinčias konkrečias socialines ir ekonomines sąlygas. Pavyzdžiui, neseniai *Commissariat Général du Plan* Prancūzijoje sumažino savo normą iki 4 %, o JK išdas valstybinio sektoriaus investicijoms nuosekliai taiko 3,5 % socialinę diskonto normą. Nustačius socialinę diskonto normą kaip orientacinę normą, ją reikia taikyti nuosekliai visiems projektams.

Toliau pateikiami ekonominės veiklos rodikliai, kurie gali būti taikomi projektui:

- Ekonominė grynoji dabartinė vertė (EGDV): turėtų būti didesnė už nulį, kad projektas būtų patrauklus ekonominiu požiūriu.
- Ekonominė gražos norma (EGN): turėtų būti didesnė už socialinę diskonto normą.
- Ekonominės naudos santykis (ENS): turėtų būti didesnis už vienetą.

EGN ir ekonominės naudos santykis suteikia įdomios informacijos, nes jie nepriklauso nuo projekto dydžio. Tačiau šie rodikliai gali turėti kai kurių skaičiavimo technikos trūkumų⁴. EGDV yra patikimesnė ir turėtų būti taikoma kaip pagrindinis orientacinis rodiklis vertinant projektus.

Komisija ragina valstybes nares savo gairių dokumentuose pateikti perskaičiavimo koeficientų orientacines normas ir socialinę diskonto normą, kurios turi būti taikomos ekonominėje analizėje. Šios normos turi būti taikomos nuosekliai visiems projektams. Ypatinę dėmesį reikėtų skirti šešėlinio atlyginimo apskaičiavimui: geriausia, jei skirtingiems regionams ir sektoriams būtų naudojami skirtingi perskaičiavimo koeficientai, atspindintys galimas variacijas atitinkamoje darbo rinkoje (pvz., skirtingi nedarbo lygiai).

Ne visą socialinį ir ekonominį poveikį galima visada kiekybiškai apskaičiuoti ir įvertinti. Todėl be veiklos rodiklių įvertinimo reikėtų atsižvelgti į nepinigines išlaidas ir naudą, ypač susijusias su: (grynuoju) poveikiu užimtumui, aplinkos apsaugai, socialinei lygybei ir lygioms galimybėms.

2.2.4 Jautrumo ir rizikos analizė

Kaip nurodyta 40 straipsnio e dalyje, „rizikos analizė“ turėtų būti įtraukta į ENA. Kaip minėta pirmiau, tai būtina, siekiant išspręsti neaiškumo problemą, kuri visada būdinga investiciniams projektams. Reikėtų imtis dviejų pagrindinių veiksmų:

1. **Jautrumo analizė:** siekia nustatyti projekto *kritinius kintamuosius*. Tai daroma leidžiant projekto kintamiesiems kisti pagal konkretų procentinės dalies pokytį ir stebint tolesnius finansinių ir ekonominių veiklos rodiklių pokyčius. Vienu metu turėtų kisti vienas kintamasis, o kiti parametrai likti pastovūs. Toliau Vadove rekomenduojama „kritiniais“ laikyti tuos kintamuosius, dėl kurių 1 % pokyčio (teigiamo arba neigiamo) atitinkamai 5 % pakinta GDV bazinė vertė. Tačiau galima nustatyti įvairius kriterijus.

Sutartinai pasirinkti procentiniai pokyčiai nebūtinai atitinka kintamųjų potencialų kintamumą. *Kintamųjų verčių* apskaičiavimas gali suteikti įdomios informacijos, kadangi paaiškėja, koks kintamųjų procentinis pokytis prilygina GDV (ekonominę ir finansinę) nuliui.

2. **Rizikos analizė:** vertinant konkrečių kintamojo procentinių pokyčių poveikį projekto veiklos rodikliams, nesuteikiama informacijos apie tikimybę, dėl kurios tas pokytis gali atsirasti. Ši tikimybė įvertinama rizikos analizės metu. Kritiniams kintamiesiems

---

⁴ Atsižvelgiant į pinigų srautų pobūdį, kai kuriais atvejais vidinė gražos norma gali būti dauginė arba neapibrėžta. Ekonominės naudos santykio vertė gali priklausyti, pavyzdžiui, nuo to, ar konkrečiu atveju kalbama apie naudą ar sąnaudų mažinimą.

priskiriant atitinkamą tikimybę, galima įvertinti finansinių ir ekonominių veiklos rodiklių tikimybę. Tai suteikia galimybę analitikui pateikti įdomių statistinių duomenų apie projekto veiklos rodiklius: numatomas vertes, standartinį nuokrypį, kitimo koeficientą ir t. t.

Reikėtų pažymėti, kad jautrumo analizę galima atlikti visada, tačiau to negalima pasakyti apie rizikos analizę. Kai kuriais atvejais (pvz., neturint pakankamai ankstesnių duomenų apie panašius projektus) gali būti gana sunku pateikti tinkamas prielaidas apie kritinių kintamųjų tikimybės paskirstymą. Tokiais atvejais reikėtų atlikti bent jau kokybinį rizikos vertinimą, siekiant pagrįsti jautrumo analizės rezultatus.

3. ES DOTACIJOS DYDŽIO NUSTATYMAS

3.1 Reglamentavimo sistema

55 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad projektų, kuriuos vykdant gaunamos pajamos, atveju trūkstanto finansavimo metodas yra ES dotacijos dydžio apskaičiavimo pagrindas. Jame nustatyta, kad *tinkamos finansuoti išlaidos* negali viršyti dabartinės investicijų išlaidų vertės, atėmus iš investicijų gautų grynujų pajamų dabartinę vertę konkrečiu ataskaitiniu laikotarpiu, susijusiu su atitinkama investicijų kategorija.

Tačiau, skirtingai nei 2000–2006 m. laikotarpiu, siekiant susieti Fondų įnašą su pajamomis, gautomis vykdant projektą, yra moduluojamos tinkamos finansuoti išlaidos, o ne bendro finansavimo norma.

Reikėtų pažymėti, kad 55 straipsnis taikomas visiems, ne tik stambiems, projektams. Tačiau „valstybės narės gali patvirtinti procedūras, proporcingas atitinkamoms sumoms, skirtoms stebėti iš veiklos gautas pajamas, kurių bendros išlaidos neviršija 200 000 EUR“ (55 straipsnio 5 dalis).

3.2 Taikymo sritis

55 straipsnis taikomas su investicijomis susijusiai veiklai, iš kurios gaunamos grynosios pajamos per *virtuotų tiesiogiai sumokamus* mokesčius. Jis netaikomas šiais atvejais:

- Projektams, kuriuos vykdant negaunama pajamų (pvz., nemokami keliai)
- Projektams, iš kurių gautos pajamos nevysiškai padengia veiklos išlaidas (pvz., kai kurie geležinkeliai)
- Projektams, kuriems taikomos valstybės pagalbos taisyklės (55 straipsnio 6 dalis).

Remiantis bendra taisykle, visų projektų, kuriems gali būti taikoma ENA, atveju turėtų būti įmanoma įvertinti numatomas gauti pajamas, jei tokių bus, pagal 55 straipsnio 2 dalį. Kai sunku įvertinti būsimas pajamas, ypatingą dėmesį reikėtų skirti jautrumo ir rizikos analizėms.

3.3 Trūkstamo finansavimo metodo pagrindimas

Bendrijos paramos dydžio apskaičiavimas remiasi projekto „trūkstamo finansavimo“ procentu, t. y. pradinės investicijos diskontuotų išlaidų dalimi, kurios nepadengia projekto diskontuotos grynosios pajamos.

Tinkamų finansuoti išlaidų nustatymas pagal 55 straipsnio 2 dalį užtikrina, kad projektui įgyvendinti turima pakankamai finansinių išteklių ir bus išvengta pernelyg didelių lėšų skyrimo paramos gavėjui, t. y. projekto finansavimo perviršio.

Žemiau esančioje lentelėje nurodomi etapai, kuriais reikia vadovautis nustatant ES dotacijos dydį pagal 55 straipsnį.

ES DOTACIJOS DYDŽIO NUSTATYMO ETAPAI 2007–2013 M. PROGRAMAVIMO LAIKOTARPIS

1 pakopa. Nustatyti trūkstamo finansavimo lygį (R):

$$R = \text{Maks. EE/DIC}$$

čia

Maks. EE – *didžiausia tinkamų finansuoti išlaidų suma* = DIC-DNR (55 straipsnio 2 dalis)

DIC – *diskontuotos investicijų išlaidos*

DNR – *diskontuotos grynosios pajamos* = diskontuotos pajamos – diskontuotos veiklos išlaidos + diskontuota likutinė vertė

2 pakopa. Nustatyti „sprendime nustatyta suma“ (DA), t. y. „sumą, kuriai taikoma bendro finansavimo pagal prioritetinę kryptį norma“ (41 straipsnio 2 dalis):

$$DA = EC * R$$

čia

EC – tinkamos finansuoti išlaidos.

3 pakopa. Nustatyti (didžiausią) ES dotacijos sumą:

$$\text{ES dotacija} = DA * \text{Maks. CRpa}$$

čia

Maks. CRpa – *didžiausia bendro finansavimo norma, nustatyta pagal prioritetinę kryptį Komisijos sprendime, kuriuo patvirtinama veiklos programa (53 straipsnio 6 dalis).*

4. YPATINGI KLAUSIMAI

4.1 Įprastomis sąlygomis numatomas pelningumas

Pelningumas yra pelno, gauto atsižvelgiant į investuotą sumą, dydis. Paprasčiausias būdas įvertinti pelningumą yra apskaičiuoti investicijos grąžos vidaus normą, t. y.

diskonto normą, kurią taikant diskontuotų projekto išlaidų ir pajamų srautų suma yra lygi nuliui. Kitaip tariant, vidinė gražos norma yra diskonto norma, kuria remiantis išlaidų ir pajamų srauto grynoji dabartinė vertė (NPV) yra lygi nuliui.

Įprastomis sąlygomis numatomas investicijos pelningumas yra toks, kuriam esant suteikiama pakankamai pajamų tiksliai padengti alternatyviausias sąnaudų išlaidas (geriausia alternatyvi graža, kurią galima uždirbti investuotojo darbu, valdymu ir nuosavu kapitalu).

Numatomas pelningumas gali labai priklausyti nuo projekto rizikos. Savo ruožtu rizika taip pat priklauso nuo daugelio veiksnių: socialinių ir ekonominių šalies ar regiono, kuriame įgyvendinamas projektas, aplinkybių, projekto įgyvendinimo problemų, projekto ekonominio gyvavimo trukmės, valiutos kurso keitimo rizikos, ir, be viso kito, labiausiai nuo rizikos, susijusios su prognozuojamomis pajamomis. Į tai turi būti tinkamai atsižvelgiama atliekant jautrumo ir rizikos analizes.

Pagal 55 straipsnį Fondų intervencijas galima parengti taip, kad būtų tinkamai atsižvelgiama į įprastomis sąlygomis numatomą pelningumą ir nesusidarytų finansavimo perviršis. Šis aspektas ypač svarbus, kai projekte dalyvauja privatus partneris. Tokiu atveju Fondų įnašas turėtų būti nustatomas atsargiai, kad privatus investuotojas negautų jokio nepagrįsto pelno.

ĮPRASTOMIS SĄLYGOMIS NUMATOMAS PELNINGUMAS			
Finansavimas pagal schemą Numatomas pelningumas*	Daugiausia paskolos (+ mažos dotacijos)	Paskolos + dotacijos	Valstybės dotacijos
Vidutinis – didelis	<ul style="list-style-type: none"> – Oro uostai – Energetika – Turizmas – Telekomunikacijos/IRT – Pramoninės zonos ir verslo parkai – Produktyvios investicijos 		
Vidutinis		<ul style="list-style-type: none"> – Kietosios atliekos – Uostai 	
Vidutinis – mažas		<ul style="list-style-type: none"> – Mokami keliai – Viešasis transportas – Vandens tiekimas ir nuotekų valymo įrenginiai 	
Mažas			<ul style="list-style-type: none"> – Geležinkeliai – Sveikatos apsauga – Švietimas – Tyrimai, naujovės ir

			technologijų perkėlimas
Nėra			– Nemokami keliai – Potvynių prevencija

*Šaltinis: *GD Regio*

Reikėtų pažymėti, kad lentelės duomenys paremti *investicijos* finansine grąžos norma (FRR/C), kuri gali smarkiai skirtis įvairiose šalyse ir nebūtinai atspindi pelningumą, kurio tikisi investuotojas (-ai). Kiekvienu atskiru atveju tai turėtų tikrinti projekto vykdytojas, ypač kai dalyvauja privatus investuotojas, įvertinant atitinkamą finansinę *kapitalo* grąžos normą (FRR/K).

4.2 „Teršėjas moka“ principas

„Teršėjas moka“ principas yra vienas iš Bendrijos aplinkos politikos principų (EB sutarties 174 straipsnis) ir yra taikomas visoje Europos Sąjungos teritorijoje. Atliekas reglamentuoja konkrečios Bendrijos teisės aktų nuostatos. Remiantis Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 12/2006/EB dėl atliekų, pagal „teršėjas moka“ principą (11 straipsnis) atliekų tvarkymo išlaidas turi padengti jų turėtojas, kuris perduoda turimas atliekas surinkėjui ar įmonei, ir (arba) ankstesni turėtojai arba produkto, iš kurio atliekos atsirado, gamintojas (15 straipsnis).

Pagal Europos Parlamento ir Tarybos vandens pagrindų direktyvą (2000/60/EB) „valstybės narės atsižvelgia į sąnaudų, patirtų teikiant vandens paslaugas, įskaitant aplinkos apsaugos ir išteklių sąnaudas, susigražinimo principą, ypač atsižvelgiant į principą „teršėjas moka“ (9 straipsnis).

Komisija siekia skatinti apmokestinimo sistemas, pagal kurias išlaidas aplinkos apsaugai dėl taršos ir prevencinėms priemonėms padengia tie, kurie sukelia taršą. Šios apmokestinimo sistemos turėtų būti proporcingos socialinėms ribinėms gamybos sąnaudoms, įskaitant išlaidas aplinkos apsaugai ir išlaidas, susijusias su vandens išteklių trūkumu, arba apskaičiuotas taip, kad turėtų įtakos renkantis, kokius įvairius veiklos būdus naudoti. Taigi, pavyzdžiui, transporto infrastruktūroje mokestis turėtų būti taikomas ne tik infrastruktūros išlaidoms, bet taip pat išorės išlaidoms, t. y. išlaidoms, susijusioms su avarijomis, oro tarša, triukšmu ir eismo kamščiais.

Reikėtų pažymėti, kad trūkstamo finansavimo metodas neskatina naudoti „teršėjas moka“ principo, kadangi dėl didesnių mokesčių, visoms kitoms sąlygoms nekintant, gaunamas mažesnis Fondų įnašas. Tačiau valdymo institucijos turėtų žinoti, kad tinkama apmokestinimo sistema yra naudinga ne tik ekonominiu požiūriu, bet taip pat patraukli dėl finansinio veiklos tvarumo ilgalaikėje perspektyvoje (taip pat žr. 4.3 pastraipą apie prieinamumo klausimus).

4.3 Pagrįstumas (prieinamumas)

Pagal 55 straipsnį reikia „atsižvelgti į pagrįstumą, susijusį su santykine valstybės narės gerove“, kalbant apie mokesčių prieinamumą. 55 straipsnyje netiesiogiai nurodomi įmanomi Bendrijos paramos variantai (apibrėžiant tinkamas finansuoti išlaidas) pagal atitinkamos šalies ar regiono santykinę gerovę, t. y. vartotojų mokumą. Konkretaus projekto atveju, kuo mažesni mokesčiai, tuo didesnė ES dotacijos suma *ceteris paribus*. Taigi, tariant, kad mokesčiai yra nustatomi atsižvelgiant į regioninių (nacionalinių) pajamų lygį, kuo regioninės (nacionalinės) pajamos mažesnės, tuo didesnis Fondų įnašas.

Norėdama sustiprinti išteklių paskirstymo veiksmingumą, Komisija siekia skatinti plėtoti apmokestinimo sistemas, atspindinčias socialines ribines gamybos sąnaudas. Tačiau, kalbant apie mokesčių prieinamumą, valstybės narės gali pageidauti dirbtinai nustatyti mokesčių ribą, siekdamos išvengti neproporcingos finansavimo naštos, tenkančios vartotojams, tokiu būdu užtikrinamos, kad paslauga ar preke galėtų naudotis ir labiausiai socialiai nuskriaustos grupės.

Geriausia, jei apmokestinimo sistema remtųsi realiu išteklių suvartojimu, o mokesčiai turėtų padengti bent veiklos ir priežiūros išlaidas bei didelę dalį turto nusidėvėjimo. Turėtų būti numatyta tinkama mokesčio struktūra, siekiant gauti kuo daugiau pajamų iš projekto prieš gaunant valstybės subsidijas bei atsižvelgiant į prieinamumo aspektą. Pavyzdžiui, bendrai priimtas prieinamumo procentas, skirtas vandens tiekimui ir sanitarijai, yra 4 %.

Komisija ragina valstybes nares savo gairių dokumentuose pateikti informaciją apie prieinamumo procentus (vidutines ir (arba) mažas pajamas turinčioms grupėms), kuriomis galima vadovautis rengiant bendro finansavimo projektus.

Valdymo institucijos turėtų žinoti, kad galima suderinti ilgalaikį finansinį veiklos tvarumą ir mokesčio, kurį moka prekės ar paslaugos vartotojai, dydį, atsižvelgiant į prieinamumo kriterijus.

II priede pateikiamos kelios orientacinės normos dėl (komunalinių paslaugų sektoriaus) Vidurio ir Rytų Europos sanglaudos valstybėse narėse.

4.4 Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystė (angl. PPP)

Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės susitarimai būna įvairių formų ir yra dar besivystanti sąvoka, kurią reikia pritaikyti kiekvieno projekto ir projekto partnerių individualiems poreikiams ir ypatumams. Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystė gali tapti tinkamu metodu finansuoti investicijas tais atvejais, kai yra labai naudinga įtraukti privatų sektorių, siekiant gauti papildomo kapitalo ir teikti veiksmingesnę paslaugą. Tokiu atveju ypatingą dėmesį reikėtų skirti viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės teisinei struktūrai, kadangi tai gali turėti tam tikro poveikio išlaidų, kurios gali būti bendrai finansuojamos, tinkamumui.

Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės susitarimai yra ypač patrauklūs naujosioms valstybėms narėms, atsižvelgiant į didelius finansinius reikalavimus, didelį finansavimo trūkumą, veiksmingų viešųjų paslaugų poreikį, augančios rinkos stabilumą ir tendencijas kurti privačioms investicijoms palankią aplinką.

ENA atžvilgiu atliekant finansinę analizę būtina atsižvelgti į šiuos aspektus:

- **Finansinė diskonto norma** gali būti padidinta, kad atspindėtų didesnes privačiam investuotojui tenkančias alternatyvias kapitalo išlaidas. Tai kiekvienu atskiru atveju turi patvirtinti projekto vykdytojas, jei įmanoma, pateikdamas įrodymų apie privataus investuotojo anksčiau gautas pajamas iš panašių projektų.
- Pagal kelis viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės schemų tipus (pvz., BOT, DBFO) infrastruktūros savininkas (paprastai viešasis partneris) ir vykdytojas (privatus partneris) yra skirtingi subjektai. Finansinė analizė paprastai atliekama laikantis infrastruktūros savininko požiūrio. Tačiau tokiais atvejais **trūkstamai finansavimo sumai apskaičiuoti reikėtų atlikti konsoliduotą (savininko ir vykdytojo) analizę.**

Pagal 55 straipsnio 1 dalį pajamos, į kurias turi būti atsižvelgta apskaičiuojant tinkamas finansuoti išlaidas, o vėliau – trūkstamą projekto finansavimo sumą, yra tos, kurias tiesiogiai per mokesčius sumoka vartotojai.

Pavyzdžiui, pagal „šešėlinių mokesčių“ modelį vartotojai mokesčių nemoka. Vietoj to viešoji institucija (savininkas) sumoka „mokesčius“ privačiam partneriui (vykdytojui) per tam tikrą koncesijos laikotarpį. Konsoliduotos finansinės analizės naudojimas trūkstamai finansavimo sumai apskaičiuoti užtikrina, kad remiantis 55 straipsnio 1 dalimi, šiuo atveju „mokesčiai“ nėra įtraukiami. Iš tiesų, vykdytojo pajamos atitinka savininkui tenkančias išlaidas, todėl konsoliduotoje analizėje abu jie atsveria vienas kitą ir neturi poveikio projekto gryniesiems pinigų srautams.

5. BAIGIAMOSIOS PASTABOS

Valstybės narės yra atsakingos už reglamentuose nustatytų nuostatų, susijusių su ekonominės naudos analize ir projektais, kuriuos įgyvendinant gaunamos pajamos, taikymu. ERPF ir Sanglaudos fondo remiamų stambių projektų atveju Komisija priima sprendimą ir jame nustato fondų įnašo sumą, atsižvelgdama į paraiškoje pateiktą informaciją ir, jei reikia, vėlesnius vertinimus.

Siekiant užtikrinti nuoseklumą valstybėje narėje, siūloma, kad valstybės narės parengtų savo gairių sistemas, atsižvelgdamos į konkrečią institucinę aplinką, ypač transporto ir aplinkos sektoriuose. JASPERS pagalba Komisija toliau padės valstybėms narėms vykdyti savo užduotis, siekiant užtikrinti tinkamą ES gairių taikymą nacionaliniu mastu.

Šis metodas bus labai naudingas, kadangi jis prisidės prie Komisijos ir valstybių narių procedūrų supaprastinimo ir tokiu būdu paspartins sprendimų dėl stambių projektų priėmimą. Jis taip pat turės svarbių pajėgumų kūrimo poveikį, atsižvelgiant į 2007–2013 m. programavimo laikotarpį.

6. ŽODYNĖLIS

Diskontavimas:	procesas, kurio metu būsima išlaidų ir naudos vertė perskaičiuojama į dabartinę vertę, taikant diskonto normą.
Diskonto norma:	norma, pagal kurią būsima vertė yra diskontuojama į dabartinę vertę.
Vidinė gražos norma:	diskonto norma, kuria išlaidų ir naudos srauto grynoji dabartinė vertė yra lygi nuliui. Vidinė gražos norma yra lyginama su lyginamąja norma, siekiant įvertinti siūlomo projekto veiklą.
Investicijų išlaidos:	kapitalo išlaidos projektui rengti.
Veiklos išlaidos:	išlaidos investicijų operacijoms, įskaitant išlaidas kasdienei ir specialiai priežiūrai, bet išskyrus nusidėvėjimą ar kapitalo išlaidas.
Grynoji dabartinė vertė (GDV):	suma, gaunama atėmus numatomas investicijų išlaidas iš numatomos naudos diskontuotos vertės.
Projektas:	operacija, susidedanti iš darbų, veiksmų ar paslaugų, skirtų įgyvendinti nedalomą tikslaus ekonominio ar techninio pobūdžio užduotį, kuriai keliami aiškiai nustatyti tikslai.
Ataskaitinis laikotarpis:	metų skaičius, numatytas ekonominės naudos analizės prognozėse.
Likutinė vertė:	grynoji dabartinė turto vertė paskutiniaisiais ataskaitinio laikotarpio, pasirinkto vertinimo analizei, metais.
Projektas, kurį vykdant gaunamos pajamos:	bet koks veiksmas, susijęs su investicijomis į infrastruktūrą, už kurios naudojimą tiesiogiai imami mokesčiai iš vartotojų, ir bet koks veiksmas, susijęs su žemės ar pastatų pardavimu ar nuoma, arba su paslaugų teikimu už užmokestį.
Pajamos:	pajamos, kurių tikimasi gauti iš investicijų kainų arba mokesčių pagalba.

7. NUORODOS

Commissariat général du Plan, *Révision du taux d'actualisation des investissements publics*, 2005 m..

<http://www.plan.gouv.fr/intranet/upload/actualite/Rapport%20Lebegue%20Taux%20actualisation%2024-01-05.pdf>

Europos Komisija, Regioninės politikos GD, *Investicinių projektų ekonominės naudos analizės vadovas*, 2002 m.

http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/guides/cost/guide02_en.pdf

Europos Komisija, Regioninės politikos GD, *Gairės sėkmingai viešojo ir privataus sektoriaus partnerystei*, 2003 m.

http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/guides/ppp_en.pdf

Europos Komisija, *HEATCO – A harmonised approach to assessing costs for transport projects at the European level*, pagal 6-ąją pagrindų programą finansuotas projektas, kurį koordinavo Štutgarto universitetas, 2006 m.

<http://heatco.ier.uni-stuttgart.de/>

Europos investicijų bankas ir Europos Komisija, *RAILPAG – Railway Project Appraisal Guidelines*, 2005 m.

<http://www.railpag.com>

Fankhauser S. ir Tepic S., *Can poor consumers pay for energy and water? An affordability analysis for transition countries*, ERPB darbo dokumentas Nr. 92, 2005 m.

<http://www.ebrd.com/pubs/econo/wp0092.pdf>

HM Treasury, *Appraisal and evaluation in Central Government. The Green Book*, HMSO, London, 2003 m.

http://www.hm-treasury.gov.uk/economic_data_and_tools/greenbook/data_greenbook_index.cfm

Pearce D., Atkinson G. and Mourato S., *Cost Benefit Analysis and the Environment: Recent Developments*. OECD / Edward Elgar, Cheltenham, 2005 m.

I PRIEDAS:

VIEŠOJO IR PRIVATAUS SEKTORIAUS PARTNERYSTĖ (ANGL. PPP)

Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės gali suteikti daug privalumų, jei galima įrodyti, kad jomis bus sukuriama pridėtinė vertė lyginant su kitais metodais, jei yra parengta veiksminga įgyvendinimo struktūra ir jei partnerystės pagalba gali būti pasiekti visų šalių tikslai.

Komisija nustatė keturias pagrindines užduotis, kurias viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės schemose turi atlikti privatus sektorius:

- teikti papildomą kapitalą;
- teikti alternatyvius valdymo ir įgyvendinimo įgūdžius;
- sukurti pridėtinę vertę vartotojams ir visai visuomenei;
- geriau apibrėžti poreikius ir optimaliai naudoti išteklius.

Tačiau reikėtų nepamiršti, kad viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės schemas taip pat yra sudėtinga parengti, įgyvendinti ir valdyti. Jos jokių būdu nėra vienintelė ir prioritetinė galimybė.

Gairės sėkmingai viešojo ir privataus sektoriaus partnerystei (žr. šį tinklalapį:

http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/guides/ppp_en.pdf)

buvo parengtos kaip praktinė priemonė viešojo ir privataus sektoriaus partnerystėje dalyvaujantiems atsakingiesiems asmenims viešajame sektoriuje, kuriems reikia parengti viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės schemą ir įtraukti dotacijų finansavimą. Gairės remiasi keturiomis pagrindinėmis sritimis:

- užtikrinti laisvą patekimą į rinką ir sąžiningą konkurenciją;
- ginti viešąjį interesą ir didinti pridėtinę vertę;
- nustatyti optimalų dotacijų finansavimo lygį, siekiant įgyvendinti perspektyvų ir tvarų projektą ir taip pat išvengti bet kokio nenumatyto pelno iš dotacijų;
- įvertinti veiksmingiausią viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės tipą konkrečiam projektui.

Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės tipai:

- **Tradicinis viešųjų paslaugų pirkimas** – kai perkama paslauga, susijusi su tiksliai apibrėžtomis užduotimis, ir kai turtinė nuosavybė ir finansų valdymas priklauso viešajam sektoriui.
- **BOT (Sukurti, valdyti, perkelti, angl. *Build, Operate, Transfer*) projektai** – šio viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės tipo santykiams būdinga tai, kad nors turto nuosavybė ir atsakomybė už valdymo finansavimą tenka viešajam sektoriui, turtą administruoja privatus veiklos vykdytojas, gaunantis finansinę gražą iš jo naudojimo ir taip pat iš vartotojams tenkančių mokesčių (tiesioginių ir netiesioginių).
- **Koncesijos susitarimai** – kai viešasis sektorius paveda veiksmą privačiajai šaliai, tačiau finansavimo atsakomybė yra bendra ir privatus koncesioninkas yra akcijų dalininkas. Turtas išlieka tik viešojo sektoriaus nuosavybe.

II PRIEDAS:

PAGRĪSTUMAS (PRIEINAMUMAS)

Žemiau esančiose lentelėse pateikiami dabartiniai prieinamumo procentai Vidurio ir Rytų Europos Sanglaudos šalyse. Prieinamumo procentai yra pateikiamos vidutinės pajamos turinčių namų ūkių ir žemiausio decilio pajamos turinčių namų ūkių atžvilgiu. Reikėtų pažymėti, kad šie rodikliai nurodo faktines dabartines išlaidas už tam tikras komunalines paslaugas, kurios nebūtinai atspinti didžiausią *galimų* mokėti mokesčių lygį. Šios lentelės pateikiamos tik aiškinamaisiais tikslais.

1 lentelė – Dabartinis komunalinių paslaugų prieinamumas, vidutinis namų ūkis (visų namų ūkio išlaidų procentinė dalis)

	Elektra	Šildymas	Vanduo
Čekija	4,2	3,4	1,2
Estija	3,2	5,4	1,0
Vengrija	5,3	1,9	4,1
Latvija	2,2	3,2	0,8
Lietuva	2,8	3,7	1,1
Lenkija	4,5	2,7	2,0
Slovakija	3,5	7,9	1,3
Slovėnija	4,5	1,2	1,3
<i>Vidutinis prieinamumas</i>	<i>3,8</i>	<i>3,7</i>	<i>1,6</i>

Šaltinis: ERPB

2 lentelė – Dabartinis komunalinių paslaugų prieinamumas, žemiausio decilio pajamos (visų namų ūkio išlaidų procentinė dalis)

	Elektra	Šildymas	Vanduo
Čekija	5,5	3,3	1,5
Estija	8,2	15,4	2,4
Vengrija	6,3	1,3	4,0
Latvija	2,2	2,8	0,9
Lietuva	3,1	0,7	0,7
Lenkija	5,7	1,2	1,8
Slovakija	11,4	18,6	4,3
Slovėnija	9,4	1,9	2,6
<i>Vidutinis prieinamumas</i>	<i>6,5</i>	<i>5,7</i>	<i>2,3</i>

Šaltinis: ERPB

III PRIEDAS:

ES DOTACIJOS DYDŽIO NUSTATYMAS: KIEKYBINIS PAVYZDYS

Tarkime, kad stambiam projektui, kuriam pagal prioritetines kryptis bendro finansavimo norma yra 75 %, prašoma Fondų paramos. Finansinei analizei atlikti naudojama 5 % diskonto norma realiaja išraiška. Projekto pinigų srautų pobūdis yra toks:

*Mln. EUR – 2007 m.
palyginamosios kainos*

Metai	Investicijų išlaidos	Veiklos išlaidos	Pajamos	Likutinė vertė	Grynieji pinigų srautai
2007	25	-	-	-	- 25
2008	25	-	-	-	- 25
2009	25	-	-	-	- 25
2010	25	-	-	-	- 25
2011	-	2	4	-	2
2012	-	2	4	-	2
2013	-	2	4	-	2
2014	-	2	4	-	2
2015	-	2	4	-	2
2016	-	2	4	-	2
2017	-	2	4	-	2
2018	-	2	4	-	2
2019	-	2	4	-	2
2020	-	2	4	-	2
2021	-	2	4	-	2
2022	-	2	4	-	2
2023	-	2	4	-	2
2024	-	2	4	-	2
2025	-	2	4	-	2
2026	-	2	4	5	7
Iš viso	100	32	64	5	
Iš viso (diskontuota)	89	18	36	2	-68,93

	Diskontuotos vertės	Nediskontuotos vertės
Bendros investicijų išlaidos		100
iš kurių tinkamos finansuoti išlaidos (EC) yra, tarkime		80
Diskontuotos investicijų išlaidos (DIC)	89	
Diskontuotos grynosios pajamos (DNR) = 36+2-18	20	

1 pakopa. Nustatyti trūkstamo finansavimo lygį (R):

Pirmiausia pagal 55 straipsnio 2 dalį turime nustatyti „tinkamas finansuoti išlaidas“ (EE):

$$EE = DIC - DNR$$

$$EE = 89 - 20 = 69$$

Taip nustatomas trūkstamo finansavimo lygis (R):

$$R = EE / DIC$$

$$R = 69 / 89 = 78 \%$$

2 pakopa. Nustatyti „sprendime nustatytą sumą“ (DA), t. y. „sumą, kuriai taikomas bendro finansavimo pagal prioritetines kryptis norma“ (41 straipsnio 2 dalis):

$$DA = EC * R$$

čia

EC – tinkamos finansuoti išlaidos.

$$DA = 80 * 78 \% = 62$$

3 pakopa. Nustatyti (didžiausią) ES dotaciją

$$ES \text{ dotacija} = DA * CR_{pa}$$

čia

CR_{pa} – didžiausia bendro finansavimo norma, nustatyta atsižvelgiant į prioritetines kryptis Komisijos sprendime, priimančiame veiklos programą (53 straipsnio 6 dalis).

$$ES \text{ dotacija} = 62 * 75 \% = 47$$